דברי שי"ח

במשנתם של רבותינו

מרן **הגרי"ש אלישיב** זצוק"ל

ולהבחל"ח חתנו הגדול

מרן **הגר"ח קניבסקי** שליט"א

יו"ל ליום היארצייט הראשון

בו חשכו המאורות ונסתלק מעמנו

המאור הגדול רבן של ישראל

כ"ח תמוז ה'תשע"ג

יו"ל ע"י מכון

דברי שי"ח

להפצת דברי רבינו שר התורה

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

בכל עניני הקונטרס לפנות:

יצחק גולדשטוף

יהודה הנשיא 52 בני ברק

0573145900@okmail.co.il

פקס: 077-2092005

לקבלת הגליון "דברי שי"ח"
היוצא לאור מדי שבוע
ניתן לפנות לפי הפרטים דלעיל

הקלדה: "שרותי קלדנות"
054-8449793

לזכרון עולם

ולעילוי נשמתם

איש יקר רוח, רודף צדקה וחסד, מוקיר ורחים רבנן בנש"ק

הרה"ח ר' **משה הגר** ז"ל

ב"ר יוסף דוד הי"ד

נלב"ע ביום כ"ז סיון תשמ"ז

ורעיתו אשת החיל, עדינת הנפש מגזע היחס

מרת **מלכה מחלה** ע"ה

בת הרב מרדכי זיסקינד סג"ל לנדא זצ"ל

נלב"ע ביום ג' אייר תשס"ו

לזכרון עולם

ולעילוי נשמתם

של נדיב לב שעסק בצרכי ציבור באמונה

איש המרץ ובעל מעשים שפיזר מהונו לנצרכים

ר' **דוד הלוי וואסנער** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע ביום א' ט' אייר תשמ"ב

ורעיתו אשת החיל

מרת **מאלא** ע"ה

בת ר' יהודה לייב ז"ל

נלב"ע ערב ר"ח שבט תשס"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח לע"נ הוריהם ע"י

הר"ר ר' מרדכי זיסקינד ופעסא לאה הגר

ומשפחתם שיחיו

ניו יורק

לעילוי נשמת

מרת **רחל** בת **ניסן פריי** ע"ה

נלב"ע ב' סיון תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

לזכרון עולם

משפחת רוזנטל

הרה"ג ר' **יצחק רוזנטל** זצ"ל

נפטר י"ח במנחם אב תשל"ט

ורעיתו הרבנית **מינה** ע"ה

נפטרה ח' באדר א תשמ"א

בתם

האשה החשובה **הדסה דינה** ע"ה

נפטרה י"ח בסיון תשמ"א

☆

ת. נ. צ. ב. ה.

תוכן הענינים

בקודש פנימה ..... ז

מהספר טעמא דקרא ..... יא

לקט פסקי הלכות ..... טו

פניני אגדה על פסח וסוכות ..... כב

הביקור בחוה"מ תש"ע ..... כו

אגרות וכתבים (ממרן זללה"ה ולהבחל"ח רבינו שליט"א) ..... כח

מעשים ועובדות (ממרן זללה"ה ולהבחל"ח רבינו שליט"א) ..... לג

מדברי תלמידו של רבינו ..... מ

היום בו כבה המאור הגדול ..... מה

בקודש פנימה

מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו
למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו
(מגילה י"ח ע"ב)

אילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רינה כהמון גליו אין אנחנו מספיקים להודות על הזכות להיות דולה ומשקה לרבים מתורת מרן שר התורה רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א, מידי שבוע, ולהגיש לקוראים פנינים חדשים גם ישנים, מהם אומ"ר הבא מן החדש, ועוד ממה שכבר נדפס ומתלקט ממקומות רבים, על סדר פרשת השבוע וענינא דיומא. ובימים האחרונים עם התקרב יום השנה מיום שנפלה עטרה מראשנו ונסתלק מאיתנו פוסק הדור רבן של כל בני הגולה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, עלתה מחשבה טובה בלבנו וזכינו לצרפה למעשה בעזה"י - להביא מדברי תורתו לרבים, ראשית, ממה שדיבר עם חתנו רבינו מרן הגר"ח שליט"א, וממה שמסר רבנו שליט"א בשמו, ועוד כהנה דברי תורה מים חיים זכים מעין דברי תורתו, לקיים דברי חז"ל אין עושים נפשות לצדיקים דבריהם הן הן זכרונם (ירושלמי שקלים י"א ע"א).

וכאשר זכינו להיכנס אל רבינו שליט"א בדחילו ורחימו, אחר בקשת המחילה ביקשנו רשות שאלה קמיה אודות כמה בירורי הנהגה והלכה שראה ושמע בהיכלו של חמיו להבחל"ח מרן הגרי"ש זצ"ל, ובסייעתא דשמייא שהינו בד' אמות של ספר התורה שליט"א, ונענינו בחפץ לב.

יתן הי"ת שיזכה רבינו להעמיד תלמידים הרבה בתורתו מאירת עיניים ויקוים בו "עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו" יאריך ימים ושנים ויזכה לראות בקרוב בביאת גואל צודק.

ידוע כי בבית זבולו של רבינו שליט"א 'מיעוט שיחה' מתקיים תמיד ורגעי הזמן יקרים מאד - ספורים מדודים ושקולים במשקלי זהב, לכן התשובות היו קצרות - כדרכו, אך המעט הזך הוא בבחינת מועט המחזיק את המרובה, ודרכינו הקצרה הייתה ארוכה "קצרה שהיא ארוכה" באשר קיבלנו מן העידית.

שאלנו: רבינו שליט"א הינו תלמיד מובהק של מרן החזון איש. האם היה איזה קשר לחמיו מרן זצ"ל עם החזו"א? והשיב: **ודאי הכיר אותו. הוא אף היה אצלו בנוגע לשידוך שלי. בא לברר עלי ודיבר אז עם מרן החזו"א.** [בהזמנות אחרת השלים רבינו - מרן זלהה"ה עמד אז על טיבו ודיבר עליו גבוהות, ואמר "אותו אני הייתי רוצה שיהיה חמיו של חיים"] **לפני זה לא הכיר אותו.**

ידוע כי מרן הגרי"ש אלישיב היה רגיל ללמוד לבדו בלי חברותא*. בכל חייו היה ספון על מקומו והתרחק מחברה וכך צמח ונהיה ל"הרב אלישיב". הערנו, הלא מצינו בגמ' (ברכות ס"ג ב') כי אין לתלמיד חכם ללמוד לבד ואדרבה אמרו שם, שהלומד לבד נהיה טיפש עיי"ש, ואיך נהג כן מרן זללה"ה? רבינו שליט"א ענה על זה: **מה שהתרגל לנהוג כן מסתבר כי מפני שבבחרותו לא היו לו חברים ללמוד עמם** (שכן רובם לא היו בני תורה רק אנשים עובדים, בפרט בעיר מולדתו), **ועוד, שאחר כך למד עם בניו**

---

* "צריך ללמוד עם חברותא", נהג רבנו לשנן באזני כל מי שמבקש לשמוע ממנו דברים בדרכי ההצלחה וההתעלות בתורה.

בהזדמנות אחת העזתי פני ואמרתי: "הלא הרעבע עצמו למד כל ימי חייו בבדידות, ללא חברותא!"

פתח רבנו את סגור לבו ואמר: "מגיל צעיר בחרתי בדרך קשה זו, אך איני מאמין שיש עוד מישהו מדורנו שמסוגל ללכת בדרך זו. אני מבקש לא לקחת ממני דוגמא ולא ללכת בדרכי זאת". (גדולה שמושה)

ומסתבר שהוא גם נחשב לחברותא. גם אח"כ מסר שיעור לרבים וזה גם נחשב כמו חברותא. [הוסיף רבינו בצחות: ובכלל, חברותא עם הגמרא אינה "חברותא" טובה?...].

עוד שאלנו: ידוע שמרן זללה"ה היה לומד בניגון נעים, האם יש מעלה ללמוד מתוך ניגון, ואולי יש איזה ניגון מסוים? והשיב בחיוך כי ניגון מסוים אין. אבל ענין הניגון מצינו כבר "מזמור שיר חנוכת הבית" והוא נדרש על הרבה דברים, נדרש על שבת ועל חנוכת בית המדרש ועוד, עכ"פ רואים שניגון הוא דבר חשוב. (ועי' מגילה ל"ב א') (ועי' ספר הזכרון לרבינו שליט"א, נדפס בספר שיח השדה, בחלק הדברים הטובים לזכרון אות ו', שהלומד בקול הוא מעלה שיזכור הלימוד, ועיי"ש).

☆ ☆ ☆

שמענו מרבינו: בחיי מרן הגרי"ש הייתי מברך עליו ברוך שחלק בשם ומלכות, הוא נחשב "חכם ישראל", לפניו, זכורני שאבא זצ"ל אמר לי לברך על מרן הגאון ר' אהרון קוטלר זצוק"ל, וכן פעם ביקר כאן בארץ בעל האגרות משה, מרן הגר"מ פיינשטין זצ"ל והורה לי לברך עליו בשם ומלכות. ושאלנו על מי אפשר לברך את הברכה היום. וענה רבינו: כיום יש לברך על מרן רבי אהרן לייב שטינמן שליט"א.

☆ ☆ ☆

שאלנו, מדוע לא ביקש הסכמה על שום ספר מכל הספרים שחיבר, מחמיו מרן זצ"ל והלא ודאי היה בזה משום כבודו? וענה: האמת היא שהוא כן כתב לי הסכמה על אחד הספרים. אלא שלא הדפסתי את זה משום חשש חסרון בהלכות כיבוד אב! כי אאמו"ר זללה"ה לא היה נותן הסכמה על ספרי הלכה כי היה מיראי הוראה, ולא כתב לי הסכמה, ואם

אדפיס רק ממו"ח זצ"ל יש בזה משום חסרון בכיבוד אב. [ולמעשה לספר קרית מלך של רבינו שליט"א, כן כתב אביו מרן זללה"ה הסכמה לנדפס בראש הספר, כיון שאין זה ספר הלכה].

☆ ☆ ☆

כאן כבר פנה מרן שליט"א להשיב בכתב ידו לאחד ממאות המכתבים שהמתינו על שולחנו, כשסיים ביקשנו ביראת כבוד לשמוע עוד:

סיפר רבינו: הזדמן לי כמה פעמים להתארח בביתו כשהייתי חתן וכן אחרי החתונה, באחד הפעמים היה זה שבת חנוכה. והיה שאלה איך לנהוג לגבי הדלקת נרות של מוצאי שבת, כי הלא אני גר בבני ברק ולמעשה שאלתי אז את מרן החזו"א והוא הורה לי שאדליק תיכף במוצאי שבת במקום שאני מתארח, ואמנה שליח שידליק בביתי. וכך כמובן נהגתי.

☆ ☆ ☆

עוד שמענו מרבנו שליט"א: יש בגמ' (קדושין נ"ט ע"א) שלמכור קרקע ראשונה שאדם קונה "לא מסמנא מילתא", ושמענו בשם מו"ח זללה"ה, וכמדומה שכך כתוב בשמו בספר שיעורים שלו על קידושין שבימינו אינו כן, היות ומצוי שבימינו קונים על מנת למכור ויודעים שהרבה פעמים מוכרים מה שקונים ממילא זה לא שייך.

☆ ☆ ☆

שאלנו, האיך יהיה השנה בעז"ה "מעשה רב" אצל רבנו האם יעלה לציון של חמיו מרן זצ"ל ביום היא"צ או שחתן אינו כמו בן שיש לו לעלות על הקבר, והשיב: יתכן שהייתי עולה אבל מפני שקבור בירושלים קשה עלי הדרך.

☆ ☆ ☆

מהספר טעמא דקרא

חנוכה

נשאלתי מי שאין לו בית אם חייב בנ"ח, והשבתי שפטור עפ"ד רש"י בשבת כ"ג א' שתקנו ברכת רואה לבא בספינה אלמא שפטור. **ואמר לי ששאל ממו"ח שליט"א** וא"ל שחייב לקנות או לשכור בית ולהדליק וכונת רש"י רק באנוס שאין יכול. ולאחר העיון נ"ל שהוא מחלוקת הראשונים שבתוס' סוכה מ"ו א' ד"ה הרואה כתבו בשאר מצות כגון לולב וסוכה לא תקנו לברך לרואה אלא גבי נ"ח משום חביבות הנס וגם משום שיש כמה בנ"א שאין להם בית ואין בידם לקיים המצוה וטעם ראשון ניחא דלא תיקשי ליה מזוזה עכ"ל וכאן אין לפרש באנוס דא"כ מה קשיא לו ממזוזה הא מזוזה חובת הדר אלמא דגם נ"ח הוא רק על מי שיש לו בית, אבל הרמב"ם כתב בפי"א מברכות ה"ב ג' יש מ"ע שאדם חייב להשתדל ולרדוף עד שיעשה אותה כגון תפילין וסוכה ולולב ושופר ואלו הן הקרואין חובה לפי שאדם חייב עכ"פ לעשותם ויש מצוה שאינה חובה אלא דומין לרשות כגון מזוזה ומעקה שאין אדם חייב לשכון בבית החייב במזוזה כדי שיעשה מזוזה אלא אם רצה לשכון כל ימיו באהל או בספינה ישב וכן אינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה כו' וכן כל המצות שהן מד"ס בין מצוה שהיא חובה מדבריהם כגון מקרא מגילה והדלקת נר חנוכה בין מצוה שאינה חובה כגון עירוב ונט"י כו' הרי מנה נ"ח במצות שהן חובה ולא כמו מזוזה **והוא כדעת מו"ח שליט"א.**

(עמוד נ')

☆ ☆ ☆

קושית הבית יוסף הידועה

מה שהק' הב"י למה תקנו ח' ימים הרי ביום הראשון לא הי' נס, י"ל שלא רצו לעשות ז' ימים כדי שלא יבואו לעשות מנורה בת ז' קנים שזה אסור כמ"ש בר"ה כ"ד ב' לכך עשו ח'. (שוב שמעתי כן בשם מו"ח שליט"א).

(עמוד נ')

☆ ☆ ☆

יחיד ורבים הלכה כרבים

בברכות ל"ז א' תניא ומעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו מסובין וכו' והביאו לפניהם כותבות ואכלו ונתן ר"ג רשות לרבי עקיבא לברך קפץ וברך רע"ק ברכה אחת מעין שלש אמר ליה רבן גמליאל עקיבא עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת א"ל רבינו אע"פ שאתה אומר כן וחבריך אומרים כן למדתנו רבינו יחיד ורבים הלכה כרבים. **נשאלתי מכבוד מו"ח שליט"א** דמהלשון עד מתי משמע דאינו פעם ראשונה והיכן מצינו עוד שרע"ק חלק למעשה על ר"ג וחבריו, **והשבתי** עפ"מ דאיתא בתוספתא דדמאי פ"ה הכ"ו מעשה שנתכנסו רבותינו לעיירות של כותים שע"י הירדן והביאו לפניהם ירק קפץ רע"ק ועשרו ודאי אמר לו רבן גמליאל עקיבא היאך מלאך לבך לעבור על דברי חבירך או מי נתן לך רשות לעשר וכו', וכמו"כ איתא בתוספתא דביצה פ"ב ה"ה של בית רבן גמליאל לא היו זוקפין את המנורה בלילי יו"ט ומעשה בר"ג וזקנים שהיו מסובין ברומי ונפלה מנורה בלילי יו"ט ועמד רבי עקיבא וזקפה א"ל רבן גמליאל עקיבא מה לך שאתה מכניס ראשך בין המחלוקת אמר לו רבי למדתנו אחרי רבים להטות אע"פ שאתה אוסר והן מתיבין הלכה

כדברי המרובין, ולפי"ז י"ל דהני דקתני בתוספתות הנ"ל היו בפעם הא' והב' והא דתניא בברכות היה בפעם הג'.

(עמוד צ"ב)

☆ ☆ ☆

פסח

פסחים קט"ז א' במתני' הלילה הזה שתי פעמים, וכ"ה ברמב"ם בהלכות חו"מ פ"ח ה"ב, ויל"ע לפי"ד הרמב"ם (בה"ב ו' ח') הרי בזה"ז שאין ביהמ"ק קיים יש ד' טיבולין, כרפס בחרוסת מצה בחרוסת ומרור בחרוסת וכורך בחרוסת, וא"כ הו"ל לומר הלילה הזה ארבע פעמים. וי"ל דעל שני הטיבולין של מרור וכורך דהוא רק כדי לבטל הארס שבמרור כדאמרינן בגמ' שם קט"ו ב' משום קפא לא תיקנו לשאול ורק על טיבול הכרפס והמצה בחרוסת תיקנו לשאול (ממו"ח שליט"א).

(עמוד קכ"ב)

☆ ☆ ☆

האם גוי יכול להניח ליהודי תפילין

נשאלתי במי שיש לו משרת גוי האם מותר שהגוי יקשור ויהדק לו את התפילין.... **ושמעתי שמו"ח שליט"א** מקיל בזה שגם גוי מותר לקשור את התפילין, שכן אפילו אם הלכה כר"ת עכ"פ יש לסמוך על התירוץ הב' של ההגמ"י דקשירת והידוק התפילין אינה חלק ממצות הנחת תפילין. אמנם באמת נראה די"ל דגם החולקים על הר"ת לא הכשירו אלא באשה, דאע"ג שאינה חייבת במ"ע שהז"ג מ"מ אם היא עושה את המצוה הרי היא מקיימת בזה מצוה ולדעת הרמ"א באו"ח סי"ז ס"ב יכולה גם לברך, אבל גוי דאינו כלל בתורת המצוה הרי חשיב כבהמה

ופשוט שאינו כשר לקשור התפילין, אמנם כ"ז הוא רק לפי התירוץ הא' של ההגמ"י דקשירת והידוק התפילין הוא חלק ממצות הנחת תפילין, אבל לפ"מ דס"ל לההגמ"י בתירוצו הב' דהקשירה אינה בכלל המצוה, פשוט דגם גוי מותר שיקשור את התפילין. [הערה מגיסי הגר"ע אויערבאך שליט"א, אמנם מו"ה מרן הגריש"א שליט"א היסס למעשה להניח לגוי לקשור לו את התפילין לפי מש"כ הרדב"ז בפ"י ממלכים ה"י דבמצוות שצריכין קדושה וטהרה כגון תפילין ס"ת ומזוזה אני חוכך להחמיר שלא יניחו אותם לעשותם עיי"ש, ולפי"ז יתכן שגם קשירת תפילין לישראל בכלל זה שלא יניחו לגוי לנגוע בהם, וי"ל].

(עמוד ר"ו)

☆ ☆ ☆

לקט פסקי הלכות מרבינו זי"ע ולהבחל"ח רבינו שליט"א

רשימה של פסקי הלכה שמורה ובא מרן שליט"א ששמע מחמיו מרן זצ"ל

בפסקי הלכה שלו, לשואלים על פה ובמכתבים לא מרבה מרן שליט"א להביא מדברי הפוסקים מלבד משנה ברורה וחזון איש, אף שלעצמו הוא מעיין תדיר בכל ספרי האחרונים היוצאים, אך למעשה - דרכו להשיב אך ורק מה שמקובל אצלו מן המסורת, וכמו שמצינו בתנאים שנשתבחו בעצמם (יומא ס"ו ב' סוכה כ"ז ב' "שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם"). ובדרך כלל הוא עונה על פי סברתו שמכריע מהנפסק ממשנ"ב או חזו"א וכנ"ל או ממה ששמע אצל אביו רבינו בעל הקהילות יעקב זצ"ל או חמיו מרן הגרי"ש אלישיב, ובמכתבים רבים היה רגיל להשיב "שמעתי ממו"ח שליט"א...".

להלן ליקוט כמה פסקי הלכות ששמענו ממרן שליט"א מה שהורה בשם חמיו מרן הגרי"ש זצ"ל, כמובן שאין זה כי אם טיפה מן הים והוא ליקוט כפי המזדמן בלי סדר נכון, ואין ללמוד מזה הלכה למעשה כי אם אחרי הבירור תחילה.

☆ ☆ ☆

צורת נתינת לחם משנה בשבת

רבינו שליט"א נוהג בשבת לבצוע על לחם משנה ואת החלה שמתכוין לבצוע תחילה מניח בימין, ובשעת הברכה מניח

החלות שוכבות זה בצד זה, על צד החלה, ולא אחד על השני כמו שמובא במשנ"ב (סי' רע"ד סק"ה). ובחדא זימנא אמר שמקור המנהג הוא על פי קבלה ומובא בסידור היעב"ץ בשם ספר נגיד ומצוה, וזוכר שכן נוהג חמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

☆ ☆ ☆

אם הגפן הוא חלק מהבדלה

באירוסי אחד מנכדי רבינו שליט"א, השתתף שם מרן רה"י הגראי"ל שטינמן שליט"א, ושאל אותו מרן הגר"ח שאלה שהגיע לידו: במי שהבדיל על הכוס במוצ"ש חזון, וחשב שבנו הקטן ישתה כמבואר בדין (שו"ע סי' תקנ"א ס"י) אלא שאחר כך הלך לו הילד ואיננו האם האב יוכל לשתות או כיון שלא חשב לשתות צריך לברך שוב, ויסוד השאלה שזה תליא במחלוקת אם הגפן הוא חלק מהבדלה, והגראי"ל שליט"א השיב שעליו לברך שוב שהרי לא כיון לשתות, ועצם ברכת הגפן אין מעכבת להבדלה ולכן לא כיון לשתות, ואח"כ אמר רבינו ששלח השאלה אל חמיו מרן הגרי"ש שליט"א והשיב דיכול לשתות, כיון שברכת הגפן נצרכת לברכת הבדלה וא"כ כמו שבהבדלה כיון לצאת כך גם החלק הזה חשב לצאת אפי' שהתכוין שהקטן ישתה. (מרשימות הג"ר גדליהו הוניגסברג שליט"א, והוסיף, אמרתי סברת מרן הגרי"ש לפני מרן הגראי"ל ולא הסכים ואמר וכי כל אחד מבין כן שעליו לכוין לצאת גם בהגפן כי היא חלק מהבדלה, מסתבר שהלה לא חשב לצאת בזה כלל).

☆ ☆ ☆

חיוב נשים בברכת הנר

בבאור הלכה סי' רצ"ו בסופו בד"ה לא, דן האם נשים חייבות בברכת הנר שבהבדלה או לא, עי"ש, ובסוף דבריו כתב שאין חייבות. ורבינו שליט"א העיד כמה פעמים (ומובא גם בראש ספר שולחן המבואר - שבת בברכת רבינו עבור הספר, וכן בספר הזכרון דרור יקרא עמוד תס"ב ובהערה, וכן שמענו ממנו), בשם חמיו מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א (זצ"ל) שבריטב"א פסחים נ"ד א' מובא בפירוש שחייבות. [ובפ"א שאלתי לפי הבה"ל שפוטר, אם יכולה להכניס עצמה בחיוב, והשיב בפשיטות הלא מו"ח זצ"ל מחייב].

☆ ☆ ☆

תמונות צדיקים - שטרי הדיוטות

רבינו סבור כי בכלל שטרי הדיוטות נכלל כל סוגי תמונות שהם גם של אנשים צדיקים, אמנם שמע מחמיו מרן זצ"ל שמתיר תמונות של צדיקים וחכמים משום שההסתכלות בהם מביאה לידי יראת שמים, ולכן התיר למעשה. (ועי' בספר מנוחה שלמה בשו"ת מרבינו שליט"א ח"ג תשובה י"א שכתב היפך מכאן ושמענו מרבינו שהנכתב שם אינו מדויק).

בנותן טעם להוסיף כאן, כי על עצם הענין של הסתכלות בתמונה של צדיק האם יש בה המעלה של "והיו עינך רואות את מוריך" שמענו מרבינו כי לפי פשוטו אין בזה אותו הענין ותמונה אינה האיש עצמו, אכן אם תולים תמונות בבית יש ענין לתלות תמונות של צדיקים.

☆ ☆ ☆

שטרי הדיוטות בשטר ולא בספר מכורך

מסתבר שאיסור "שטרי הדיוטות" נאמר רק בשטר ולא בספר מכורך [ואמר הטעם כי בזה לא גזרו שמא ימחוק]. בהזדמנויות אחרות שמעתי ממנו שאמר שכן שמע בשם חמיו מרן הגרי"ש, ואמר רבינו שמסתבר שה"ה בחוברת (דהיינו ספר שיש לו כריכה שאינה קשה אלא רך) שגם שייך היתר זה. ושאלתיו א"כ שכל ספר מכורך מותר באיזה אופן אסרו ספרי חכמה והרי אם הם בכריכה מותר והשיב אולי לא התיר חמי שליט"א אלא בשחלקו דברי חולין אבל כולו יודה לאיסור עכ"ד.

☆ ☆ ☆

טלטול מאוורר בשבת

"מאוורר" - דעת רבינו כי אסור לטלטלו משום שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס. [וביאר: כי הרי אדם חס על זה כיון שהוא כלי יקר ואין מטלטלין אותו שלא לצורך (ועי' מ"ב סי' ש"ח סק"ג)] אמנם פעם דיברתי עם מו"ח שליט"א ולא הסכים לי בזה, והוא סבר שיש לזה דין של כלי שמל"א ולצורך גופו ומקומו מותר להזיזו עכ"ד וע"ע בחזו"א סי' מ"ג ס"ק י"ז שכל דבר שקובע לו מקום קבוע הוא מוקצה, ומסייע לרבינו שליט"א.

ואם המאוורר מופעל, ורוצה לטלטלו כדי שיגיע הרוח לכיוון אחר, כמדומה שמעתי ממו"ח זצ"ל שיש בזה איסור מתקן מנא. (ושאלנו את רבינו מאי שנא משעון מעורר, שרוצה להניח אותו בשבת בחדר שישן בו כדי שיעיר אותו, ולא הסכים לשאלה, וכנר' החילוק שבשעון לא משנה דבר בשעון אלא במקום בו הוא מונח ומשא"כ במאוורר).

☆ ☆ ☆

בורר בזקן

לכלוך שיש בזקן - מותר לנער אותו ולא שייך מלבן או בורר [והוסיף רבינו: מצינו (מ"ב סי' שכ"ו סק"א וסי' ש"כ ס"ק נ"ה) שיש איסור דרבנן בסחיטת שערות הזקן, מ"מ בניקוי הלכלוך מסתבר להתיר, ובשם החזו"א שמעתי שנסתפק בזה וחשש לאיסור, אבל לא פסק בזה, אבל כיון שזה רק שמועה מא' שאיני יודע אם הוא בר סמכא לא רציתי לסמוך ע"ז, ושלחתי מכתב למו"ח מרן הגרי"ש אלישיב (נדפס בס' קובץ תשובות ח"א סי' כ"ז) ושם מסיק להיתר עכ"ד רבינו, ומנהג רבינו למעשה כשיש לו לכלוך בזקן בד"כ מחמיר לא להוציא בידו ממש אלא מנער השערות ע"י מגבת]. [א"ה, הנה מרן הגרי"ש נסתמך שם להתיר מהא דהתירו להסיר הנוצות מן הבגד בשבת, סי' ש"ב ס"א, וכן המפלה בגדיו מוללן בידו וזורקן, סי' שט"ז ס"ט, הרי דלא הוי בורר וכמו לכלוך בכלים שמותר להסירם, והערתי לרבינו על דבריו דיש לחלק שבהנ"ל הרי אינו "מעורב" בבגד, ואילו הפירור בזקן מעורב ודמי' לזבוב במ"ב סי' שי"ט ס"ק ס"א שאסור, וענה שהגרי"ש סבר דמ"מ פירור שבזקן לאו שמיה מעורב עלה].

☆ ☆ ☆

קבלת תענית בלי נדר

שמעתי בשם מו"ח זצ"ל, שאם מקבל על עצמו תענית יחיד ואומר "בלי נדר" אין זה כלום, כי הרי אמר בלי נדר, אכן הוא יכול לומר שהוא מקבל את הנדר על תנאי, אם יצום הוא מקבל ואם לא - לא (ועי' מה שמביא רבינו שליט"א בהסכמה לספר נדרים ושבועות של הג"ר אלחנן כהן).

☆ ☆ ☆

הדלקת נר חנוכה בפנים

אודות מה שיש נוהגים להדליק נרות חנוכה גם בזמנינו תוך הבית - אמר פעם רבינו, כמדומה ששמעתי פעם ממו"ח, שהוא סובר שבמקום שאפשר להדליק בחוץ - אם מדליקים בפנים הבית אין יוצאים בזה יד"ח.

☆ ☆ ☆

לענות לזימון כשבדעתו להמשיך לאכול

בחור בן תורה בא לפני רבינו ושאל באם הוא באמצע הסעודה ועונה לזימון שאחר מזמן ודעתו להמשיך לאכול, האם אח"כ כאשר ממשיך לאכול הוא מברך המוציא או לא, השיבו רבינו - ודאי שלא, שאל הלה - שמעתי בשם מרן הגרי"ש שיש לברך שוב. אמר לו רבינו בתמיה, וכי אתה עצמך שמעת, והלא זה פלא. השיב הבחור שלא, הגיב רבינו: כל שלא שמעת בעצמך אל תאמין לשמועות בשמו.

☆ ☆ ☆

בדיקת דור ישרים

מעשה הי' לפני רבינו שליט"א, בשידוך שנדברו שני הצדדים ונתרצו, אבל אחד הצדדים לא עשה בדיקות "דור ישרים" (שבודקים עפ"י סוג הדם, ואם יש לשניהם אותו סוג חולי לא מומלץ לעשות השידוך כי אז יש יותר סיכוי שיעבור בתורשה) ובאו לשאול אם זה לעיכובא (כי תוצאות הבדיקות לוקחות זמן רב) השיב רבינו במעשה רב: אני לא עשיתי "דור ישרים"... והוסיף: פעם סיפרו לי בשם מו"ח, שממליץ על בדיקה זו, אח"כ בחול המועד הייתי

אצלו ושאלתי אותו, הוא ענה לי "לא אמרתי דבר כזה, רק באו לבקש ברכה, בירכתי אותם". ולעצם הענין אמר רבינו, כי אין חסרון לנהוג כן, ואדרבה אם אחד הצדדים עומד ודורש לעשות כן, יש לשמוע לו אבל צריך לדעת שזה לא כ"כ נחוץ וחיוב כי זה רק מיעוט קטן שיקרה כן לילדים (כלומר, ביחס לכל הזוגות שנישאים בלי לבדוק) וא"צ לחוש לזה.

☆ ☆ ☆

פניני אגדה על פסח וסוכות

מתוך הספרים שיח הפסח ושיח הסוכות

אם הכהנים במקדש אכלו בסוכה

שאלו האם עשו הכהנים סוכה בבית המדרש, ואם לא עשו איך אכלו חוץ לסוכה.

והשיב רבנו כי מסברא יתכן שעשו סוכה בבית המקדש, ומה שאין בזה משום מוסיף על הבנין (עירובין ק"ד א') יש לומר משום שהיא עראי דדירת ארעי בעינן, ויתכן עוד שלא עשו סוכה כי עשה דאכילת קדשים דוחה את האיסור לאכול חוץ לסוכה (ובספר המנהיג הלכות סוכה דף כ אות ה' מביא מחלוקת אם עשו סוכה בבית המקדש). בפעם אחרת אמר ששמע ששאלו את זה את חמיו מרן הגרי"ש אלישיב, והוא השיב שהכהנים אכלו פחות מכשיעור ולכן היו פטורים מסוכה (וע"ע ברכת פרץ פר' אמור, ועי' ערכין ג' ב' דבעידן עבודה ודאי פטורים).

והנה בנחמיה פרק ח' פט"ז אמר הכתוב "ויעשו להם סכות איש על גגו ובחצרותיהם ובחצרות בית האלקים" ונראה שאין הכוונה שעשו סוכה בבית המקדש ממש (ועיין ילקוט רמז תתק"ז שאסור) רק הכוונה שעשו בחוץ סמוך לחצרות בית ה'.

ומה שכתוב שם בהמשך הפסוק שעשו סוכות ברחוב שער המים וברחוב שער אפרים, צריך לומר שהיו סוכות כשרות כיון שרבים הרשו להם לעשות שם סוכה (דאל"כ הא אסור לסכך ברשות הרבים, כסוכה ל"א א' ואדעתיה דהכי עשו את העיר (עי' מלבי"ם נחמיה שם פס' י"ד בשם תוספתא ב"ק פ"ו הי"ג "מסככין על פתחי חניותיהן ברשות הרבים בחג אע"פ שיש להן רשות ובא אחר והוזק

בהן הרי זה חייב" ואמר על זה רבינו שאין כאן מחלוקת עם הגמ' הנ"ל שאין מסככין ברה"ר, כי על פתח החנויות לא אסרו.

(שיח הסוכות עמ' כ"א)

☆ ☆ ☆

לכותל מערבי בחג, ביום או בלילה

באחד הפעמים שרבנו נכנס אצל חמיו מרן הגרי"ש אלישיב בחול המועד דיבר עמו בענין מנהגו של הגרי"ש שנוהג לבוא לחול המועד לכותל המערבי עם ד' מינים ביום דווקא שאז זמן נענוע ד' מינים, לצאת שיטת הרמב"ם שיש לנענע בירושלים שהוא דאו' (עי' בכורי יעקב סי' תרנ"ח). ומלבד זה אמר מרן הגרי"ש שמקיים גם מצות ראיה שנ' ולא יראו פני ריקם, א"כ זמן הראיה ביום, שהוא זמן הקרבה. והעיר לו רבנו הרי גם מי שיבוא בלילה עם הקרבנות והולך ולמחר ביום הקריבו הכהנים, הרי קיים מצות ראיה, ואם כן בימינו שלא מקריבים קרבנות למה אי אפשר לבוא בלילה. וענה לו הגרי"ש שמכל מקום צריך לבוא בזמן שראוי להקריב והיינו ביום, ושהטורי אבן מדבר מזה. ולמעשה שמעתי מרבנו שמה"ט הוא בדווקא לא הולך ביום היות ויש דעות שנטילת ד' מינים בימינו בכותל המערבי הוא דאורייתא, וחושש שד' המינים שלו אינם מהודרים כל צורכם וכדי שלא ליכנס לספיקות נוהג ללכת בלילה.

(שיח הסוכות עמ' מ')

☆ ☆ ☆

בענין סוכה שאין הגשמים יורדים לתוכה

הנידון דלהלן הוא בסוכה הנקראת "סוכת אנטרוופן" דהיינו סכך העשוי מפלפונים בצורת מרזבים ומונחים בשיפוע ונותנים אחד גבוה

מעל האויר שבין שני הפלפונים באופן שהכוכבים נראים מהצדדים אבל אין הגשמים יורדים בה וע"ז כתב רבינו: כבר נשאלתי על זה, והשבתי דלעניות דעתי כשר. חדא דזה נקרא הגשמים יורדין לתוכה, כיון שאם הגשמים ירדו באלכסון יכנסו לתוכה, אלא שאין דרך גשמים לירד כן, והוי כנותן דבר סמוך לסוכה שיפזר את הגשמים ולא יכנסו לתוכה. דפשיטא דהסוכה כשירה. ועוד אטו גשמים כתיב בתורה, העיקר שיהא עראי ולא יהא כמו בית, וכיון שיכולין השרצים והרוח והקור והחום ליכנס, ודאי הוא עראי.

וראית ר"ת (מובא במרדכי סוכה סי' תשל"ב) רק מנסרים דקל לעשות, אבל פשיטא שיש כמה תחבולות שלא יכנסו הגשמים ויכול לעשות סוכתו בעשתרות קרנים והתורה לא דיברה בתחבולות אלא על ידי אופן הרגיל. וההכרעה מסורה למו"ח שליט"א. ועוד ראיה דהנה כתיב כי בסוכות הושבתי וגו' (ויקרא כ"ג מ"ג) ג"כ לא נכנסו גשמים מפני ענני הכבוד.

(שיח הסוכות עמ' קל"ז)

☆ ☆ ☆

לֶאֱכֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ

האוכל מפירות הארץ ומפירות חו"ל איך יברך ברכה אחרונה

יש להסתפק במי שאכל גם מפירות ארץ ישראל וגם מפירות חוץ לארץ איך יברך, כי על פירות ארץ ישראל יש לומר בברכה אחרונה ועל פירותיה, ואילו האוכל מפירות חוץ לארץ צריך לומר על הפירות (שו"ע או"ח סי' ר"ח ס"י) ויש לדון איך לנהוג במקרה זה, ומתחילה חשבתי לפשוט שיש לברך על הפירות (כחו"ל) דהלשון פירות משמע כל הפירות שאכלו, אלא שאח"כ שאלתי את אאמו"ר זללה"ה ואמר להיפך, דיש לברך על

פירותיה כי כשמברך על פירות ארץ ישראל זה כ"ש פירות חו"ל כי זה חשוב יותר, וכן השיב לי אח"כ גם חמי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (דרכי יעקב, הנהגות מרן הקהילות יעקב סי' ז').

(שיח הפסח עמוד קע"א)

☆ ☆ ☆

אֲשֶׁר יַגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבַּחֲךָ לְרָצוֹן

בענין הלשון "אשר יגיע דמם" יש לומר דהנה כל הקרבנות שדינם בזריקה אין צריך שיגיע הדם למזבח ממש ודי שיגיע לאויר המזבח, אבל דם הקרבן פסח דינו בשפיכה, שצריך שיגיע דוקא למזבח ולכן אמרו אשר יגיע דמם על קיר מזבחך, כן אמר רבינו לחמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וקלסיה, ועוד הראה לו חמיו זצוק"ל לגמרא בזבחים דף ט"ו א' היה מזה ונקטעה ידו של מזה וכו' עי"ש (מר"ג הוניגסברג שליט"א ששמע מפיו, והביאור כי בחטאות הפנימיות שההזאה כנגד הפרוכת א"צ ליגע בפרוכת כמ"ש ביומא נ"ז א', ובחטאות החיצוניות שהם כנגד חודה של קרן, משמע בזבחים ט"ו א' דסגי שהגיע לאויר המזבח ושמא אויר מזבח נקרא כנגד היסוד. ובתוס' זבחים שם משמע שמחלקין בין זריקה להזאה דזריקה צריך ליגע אבל הזאה א"צ אבל צ"ע למה כתבו סד"א דהא לפי האמת כן הוא כדמוכרח מר' ירמי' ונראה כוונתם דס"ד דהזאה סגי מרחוק כמו ביו"כ ולא כזריקה ופשיט דהזאה כזריקה דצריך אויר המזבח ולא דמי ליו"כ דסגי מרחוק ומ"מ א"צ ליגע, וכ"ז בזריקה אבל בשפיכה נראה דלכו"ע צריכין ליגע כן אמרו כל הנ"ל בשם רבינו).

(שיח הפסח עמוד קל"ג)

הביקור בחול המועד תש"ע

תמליל מתוך הקלטה, דברים שדיבר רבינו מרן שליט"א בעת ביקורו אצל חמיו מרן זללהה"ה כמידי חג סוכות בעת שביקר מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א יחד עם רעיתו ע"ה בסוכת מרן זללה"ה

רבינו שליט"א הגיע כמידי חג עם הרבנית ע"ה בת מרן זללה"ה, מרן זללה"ה יצא מגידרו וקם מלא קומתו והורה להביא משקה עבור חתנו החשוב שליט"א.

בד"כ רבינו שליט"א הי' שותק משום כבוד חמיו, ואחרי כמה רגעים הי' מעיר משהו בלימוד.

מרן הגר"ח שליט"א: האם יוצאים מצות עליה לרגל בלילה.

מרן הגרי"ש זללה"ה: ודאי שהוא לא מקיים את המצוה בלילה. כל הענין של עליה לרגל משמעות הדברים בזמן של קרבנות*. וגם האיסור שכתוב שאם נכנס ולא הביא את הקרבנות יש איסור של ולא יראו פני ריקם**, כשהוא נכנס בלילה זה לא ריקם.

ואיחלו רבותינו ענקי הרוח שליט"א ברכת אגוטען מועד זה לזה, ונפרדו לשלום.

☆ ☆ ☆

* ז"ל הרמב"ם פ"א מהל' חגיגה ה"א "הראייה שנאמר יראה כל זכורך וכו' הראייה האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה ביום טוב הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף בין מן הבהמה וכו'".

** כמבואר ברמב"ם שם "ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא עשה מצות עשה אלא עובר על לא תעשה שנאמר לא יראו פני ריקם".

תוכן שיח מרן זללה"ה עם חתנו מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

כשבא הגר"ח שליט"א לנחמו, כשישב שבעה על בתו הרבנית לאה אויערבאך ע"ה

מרן זללה"ה: הלכה פסוקה,* אין המנחמים רשאים לפתוח עד שיפתח האבל תחילה, פשטות הדברים כל היסוד של ניחום זה הרי גמילות חסד, הענין לנחם תלוי אם האבל ראוי לקבל ניחומים, אם האבל בכזה מצב שאינו יכול להשתתף בנחמה הזאת כתוב שאינם רשאים, אין להם מקום לנחם, לא תמיד אפשר להתאמץ שהאבל יהיה מוכן לקבל את התנחומין, לא יתחיל הכוונה ניחומים, אם האבל לא התחיל אינם רשאים, כל הנחמה שלו זה לא לצורך, לא כל פעם אפשר להגיע לכזה מדרגה שיהיה ראוי לכך שיוכל להתנחם**,

מרן הגר"ח שליט"א: כשקורעים בכותל בגד קרוע, להוסיף טפח זה מספיק? מרן זללה"ה: כן.

מרן הגר"ח שליט"א: המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

☆ ☆ ☆

---

* שו"ע יו"ד שע"ו ס"א

** בערוך השולחן ביאר טעם אחר להא דאין המנחמים רשאים לפתוח עד שיפתח האבל תחילה וז"ל "ויראה לי הטעם דענין ניחום אבלים הוא להצדיק דינו של הקב"ה כמו שאמר איוב ד' נתן וד' לקח יהי שם ד' מבורך ולנחמו מעצבונו ולכן מחויב האבל מקודם להצדיק דינו"

בהזדמנות אחרת אמר רבינו זצוק"ל שזה תירוץ למה לא מברכים על ניחום אבלים כי זה לא תלוי בו. כשנשאל רבינו זצוק"ל כשפתח האבל תחילה לאחד האם השני יכול לפתוח, השיב כיון שהדין עד שיפתח האבל פירושו שהוא מסוגל לקבל את התנחומים. ממילא אם הוא מסוגל מאי נפק"מ.

אגרות וכתבים

ממרן זללה"ה ולהבחל"ח רבינו שליט"א

אל חתני היקר הרב הגאון הצדיק רבי חיים שליט"א ואל בתי היקרה בת שבע אסתר תחיה לאורך ימים טובים

שלום וברכה

מכיון שאי אפשר לי להשתתף בשמחת כללולת אחותך מסיבת בריאותי לכן אני שולח לכם את ברכתי ברכת מזל טוב, מהר הקודש מירושלים תבנה ותכונן.

ואני ממנה אותך שליח למסור בשמי ובשם כל בני ביתי את ברכתי הנאמנה לאביך הגאון הצדיק ולאמך הרבנית ולהחתן הנעלה הרב הגאון שליט"א ולהכלה המושלמת שתחיה, ולהגאון פאר הדור החזון איש שליט"א ולכל המחותנים.

וחזקה על שליח כמותך שתמלא את השליחות בברכה כפולה ובמדה טובה מרובה על צד היותר טוב.

ובדרבנן סומכים על חזקה זו.

והנני בזה אביכם הדורש שלומכם כל הימים

יוסף שלו' אלישיב

☆ ☆ ☆

גמר חתימה טובה לכבוד חתני היקר הרב הגאון הצדיק מורינו הרב רבי חיים שליט"א

שלום וברכה

הנני בזה להודיעך את צערי, כי האתרוג שלי עומד להפסל, כי העץ עומד להינטל.

תודיעני נא במכתב דחוף אם יש לך האפשרות להשיג בשבילי אתרוג אחר בלתי מורכב. ואם לא, ואפנה כאן על ימין או על שמאל.

לפי דעתי אין כבר אתרוגים בהפרדס שעל יד פתח תקוה, וגם אין זמן לנסוע, אמנם יתכן שבבני ברק אפשרי עוד להשיג אתרוג כשר.

דרישת שלום לבתי היקרה ולנכדתי הנחמדה שתחיה לאורך ימים טובים.

תתברכו כולכם ממעון הברכות כנפשכם ונפש המברך

יוסף שלו' אלישיב

☆ ☆ ☆

לחתני חביבי הרב הגאון ר' שמרי' יוסף חיים קניבסקי שליט"א

שלום וברכה.

לקחתי לי מועד ועברתי על חלק מספרך "טעם ודעת" אשר חיברת, הכולל ביאורים וחידושים על ברייתא דמלאכת המשכן, אמנם לא עלה בידי, מחמת טרדות שונות, לעבור על כל הדברים הנאמרים שם.

אכן בהמעט אשר הספקתי לעיין, אחת הנה ואחת הנה, ראיתי בהם דברים ישרים נאמרים בטוב טעם ובבקיאות עצומה.

אני מקוה בעזר השם יתברך שעל ידי ספרך זה אשר כתבת. ישוטטו

רבים במתניתא דמלאכת המשכן, וישיחו בה יושבי שער, תחת היותה עזובה מאין עובר.

יהי נועם ד' עליך להגדיל תורה ולהאדירה, ולא ימוש ספר התורה מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך כן יהיה רצון.

כעתירת חותנך

יוסף של' אלישיב

☆ ☆ ☆

לחתני חביבי הגאון רבי חיים שליט"א

שלום וברכה

עברתי בחפזי על כתב יד הספר שחיברת על הלכות מזוזה ומצאתי ראיתי משנה ברורה והלכה ברורה במקום אחד. ואם ירצה השם יהיה לתועלת רבה, למען דעת איך לקיים מצוות מזוזה כדין.

מתוך טרדות רבות לא היה בידי לעבור על הדברים מקיבעא עד כדי לכתוב הערות על דבריך ([מלבד] אלו הערות מסרתי בעל פה לחתני היקר גיסך הרב יצחק זילברשטיין שליט"א).

והנני חותם בברכה נאמנה. יהי נועם ד' עליך להגדיל תורה ולהאדירה ולא ימוש ספר התורה מפיך ומפי זרעך וזרע זרעך.

חותנך הדורש שלומך תמיד

יוסף שלו' אלישיב

☆ ☆ ☆

אני דורש בשלום בתי היקרה בת שבע תחי', ובשלום הילדים שיחיו לאורך ימים טובים.

עברתי על מ"ש בענין הגבול הדרומי של א"י הן אמנם הדברים בנויים ומיוסדים על מקורות נאמנים בבלי ירושלמי תוספתא ראשונים ואחרונים עם כל זאת להורות עפ"ז הלכה למעשה הלכה ומורין כן לע"ד אכתי מידי ספיקא לא נפקי עד יבוא ויורה צדק.

ברכת התורה ובדריש"ת

יוסף שלום אלישיב

☆ ☆ ☆

כב' מו"ח שליט"א

כפי שהבנתי מהמכתב לא התיר מו"ח שליט"א להבדיל רק על חמר מדינה, ולפ"ז לפי מה שאנו נוהגים פה ע"פ הוראות החזו"א לא להבדיל בשום אופן רק על היין [כי הוא טען שאין היום בא"י בירה או שכר חמר מדינה כי אין ההמונים שותים זה במקום יין (אף שגם יין אין שותים הרבה) ואמר שאולי מיץ תפו"ז הוא חמר מדינה אבל למעשה גם ע"ז לא הסכים וצוה להבדיל על יין ולשתות בתשעת הימים ובמוצאי ט"ב] א"כ אין להבדיל כלל בט"ב, האם נכון הבנתי.

דוש"ת **חיים קניבסקי**

☆ ☆ ☆

כב' מו"ח גאון ישראל שליט"א

לשנה טובה יכתבו ויחתמו עם כל המשפחה שליט"א בספרן של צדיקים גמורים לאלתר

קשה לי עדיין הנסיעה, ואבקש שיעתיר גם עבורינו והמשפחה לשנה טובה ומתוקה והקב"ה יקבל תפלתנו.

דוש"ת חתנו **חיים קניבסקי**

(אגרות וכתבים דרך אמונה)

☆ ☆ ☆

מעשים ועובדות ממרן זללה"ה ולהבחל"ח רבינו שליט"א

מעשה באברך שעמד לפני קנית דירה והגיע אליו אחד השכנים מאותו בנין שעתיד לקנות שם דירה ואמר לו שאין כדאי לו לקנות הדירה משום שהיו בה שלש מקרי מוות רח"ל אחד שתינוק קטן נפטר ממחלה והשני שנרצח בדירה זו וכן אשה שנפטרה ממחלה רח"ל ושאלתי לרבינו שליט"א האם צריך למיחוש מלקנות דירה זו, והרהר רבינו קימעא ואמר לי שאשאל שאלה זו לחמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל ונכנסתי קמיה מרן הגריש"א זצוק"ל ושאלתיו והשיב בזה"ל: "צריכים לדעת שזה לא הבית גורם ולמעשה זה לא הסיבה ויכול לקנות דירה זו ולגור בה", ואמרתי למרן שליט"א התשובה הנ"ל של חמיו, ואמר מרן שליט"א: "דמדברי הגמ' בחולין דף צ"ה ע"ב מבואר דיש לחוש דאיתא התם דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר בית תינוק ואשה אע"פ שאין נחש יש סימן אמר ר' אלעזר והוא דאיתחזק תלתא זימני" וכו' עיי"ש בגמרא ובפירש"י ומ"מ הוסיף מרן שליט"א: "שמכיון שחמיו אמר שאין צריך לחוש יכול לילך ולגור שם ללא שום חשש". [יש להוסיף דגם מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א שנשאל בכגון דא אמר דאין לחשוש מכיון שהקירות לא חטאו ומעשיו של האדם הם הגורמים לטוב ולרע, וכן שמעתי ממרן שליט"א אודות אדם שהולך לדור בבית שדרו בו אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות שקודם יצבע את הבית מחדש].

(יש"כ לידידינו הרב יצחק אוהב ציון שליט"א על מסירת הדברים)

☆ ☆ ☆

שאלה בענין השמות בכתיבת התנאים

ספרה לי הרבנית אשת מו"ר (שתחי') ע"ה בעת שכתבו את התנאים של בנה הגרח"ק שליט"א שנקרא ומפורסם רק בשם חיים אמנם יש לו עוד כמה שמות מעריסה "יוסף שמרי"' ונתעוררה שאלה איך לכתוב את השמות ואמר מרן החזו"א זצוק"ל מי אמר לגלות שיש לו עוד שמות לא היו צריכים לגלות את הדבר, והסיבה שגילו את שמותיו היות ושם אחד משמותיו השם "יוסף" גם חמיו נקרא כן הגאון ר' יוסף שלו' שליט"א ומרן החזו"א לא חש לכך אבל אמו הרבנית משום שחששה אולי הצד השני מקפיד גילתה הדבר לפני התנאים ואמר מרן מי אמר שתגלה כנ"ל, ומה"ט (כשם חמיו) אמר מרן לכתוב רק את השם חיים בתנאים וכ"כ בתנאים, אבל בכתובה כתבו את כל שמותיו ולא זוכרים אם שאלו את מרן על כך, מרן הי' בחתונה.

(אורחות רבינו קהילות יעקב)

☆ ☆ ☆

מעשה בבן-ישיבה שחזר לחדרו בפנימיה בשעה מאוחרת, והיה צמא עד למאוד. הוא לקח כוס מהשלחן, מילא אותה במים, ושתה.

אמנם בזמן השתיה הוא הרגיש מרירות, אבל לא ייחס לכך משמעות מיוחדת.

למחרת בבוקר, כשהתעוררו משנתם, התברר שהבחור שתה את ה... עדשות של חבירו, שהוכנסו בתוך תכשיר מיוחד.

גיסי הגרח"ק אמר שצריך לשלם על כך, מפני שאדם מועד לעולם, אפילו באונס, ועוד - שמכיון שהרגיש מרירות בשתיה, היה עליו לחוש, ולכן אולי מתקרב הדבר למזיד.

ומרן הגרי"ש אלישיב שאינו חייב, מ-3 סיבות: ראשית, הדבר לא נעשה בדרך של היזק אלא בדרך שתיה; שנית, לא עלה בדעתו שבכוס יש עדשות; שלישית, הבעלים הוא האשם בכל הסיפור, שהניח דבר כל כך יקר כמו עדשות בתוך כוס, ובמקום המשותף לרבים.

(ברכי נפשי)

☆ ☆ ☆

עניין ציבורי נחוץ עמד על הפרק והצריך את הכרעתם של רבנו וחתנו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א.

באותו שבוע הזדמן מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א לברית מילה באולם "בנות ירושלים" סמוך ונראה לבית רבנו. ניגש אחד העסקנים אל מרן שליט"א ואמר לו: הנה מצויים אנו ליד ביתו של רבנו, אולי ייכנס לשאול בעניין העומד על הפרק.

"הוא באמצע הסדר? באמצע הלימוד?" ביקש מרן הגר"ח שליט"א לברר.

בירורו ומצאו שעדיין לא החל רבנו את ה"סדר". הגיע מרן הגר"ח אל בית רבנו, שאל ודן לפניו, וקיבל את הכרעתו.

אותו עסקן המשיך עם מרן הגר"ח שליט"א בנסיעה לכיוון בני ברק.

באמצע הדרך הרהיב עוז ושאל: "מה היינו עושים אם רבנו היה באמצע הסדר?"

אמר לו מרן הגר"ח שליט"א בפשטות, מתפלא על עצם השאלה: "ודאי שלא היינו מפריעים לו, באמצע ה'סדר' אסור להפריעו במאומה. הלימוד שלו הוא לימוד אחר לגמרי, זה לא סוג הלימוד שאנחנו מכירים, אני פוחד להפריע לו באמצע הסדר שלו"...

(גדולה שימושה)

☆ ☆ ☆

המופת האמיתי של רבי חיים

אדם אחד שחווה מקרוב מופת שהתרחש אצל מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, עלה לבית רבנו וסיפר לו בקצרה מעשה שהיה:

מחלת צהבת נגיפית קשה התגלתה לפתע בגופה של כלה תקופה קצרה לפני הזמן המיועד לנישואין. מחמת "פיקוח נפש" הוטסה לחו"ל בבהילות כדי לעבור ניתוח. אחד מקרוביה, הגיע לבית מרן הגר"ח שליט"א וכתב את שמה על פתק כדי שיתפלל לרפואתה.

כעבור כמה ימים, לאחר כישלון הניתוח, שבקה הכלה חיים לכל חי. הגיע אותו קרוב לבשר זאת למרן הגר"ח שליט"א, אמר לו הגר"ח: "ידעתי שיהיה כך, מהרגע שהודעת לי על מחלתה התכוננתי להתפלל בעבורה בתפילת שמונה-עשרה, ובכל פעם בזמן התפילה פרח העניין מזכרוני. גם אחרי ששמתי את הפתק עם שמה בתוך הסידור שלי אבד הפתק, ואז ידעתי שנגזרה הגזירה".

☆

לאחר שגמר המספר לספר, הגיב רבנו ואמר: "המופת האמיתי שיש לרבי חיים הוא המעשה עם החגב".

המעשה ידוע ומפורסם: כשעסק מרן הגר"ח שליט"א בחיבורו "קרני חגבים", נתקשה בדבר הלכה מחמת אי הכרת המציאות. למרבה הפלא, נחת בו ברגע חגב על חלון חדרו. נטלו ובדקו, עד שהבין את העניין שנתקשה בו.

"כשיהודי לומד תורה לשמה ומסייעים בידו מן השמים - זה המופת האמיתי!" סיים רבינו. מכאן למדנו פרק חשוב לרגע נדיר בסולם הערכים של רבנו.

(גדולה שמושה)

☆ ☆ ☆

חתן רבנו, מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, שפקיע שמיה בעולם התורה כמי שכל התורה כולה פרושה על כף ידו באופן מבהיל, אמר פעם אודות חמיו-רבנו, שמעולם לא הצליח לחדש לו ידיעה שלא ידע אתה לפני כן.

(גדולה שמושה)

יהודי המתגורר בירושלים נתקל בבעיה קשה שהיה צורך לפתרה. חפץ לשאול את פי גדולי התורה מה לעשות. פנה במכתב אל מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שטח בפניו את העניין כולו וציפה למכתב תשובה.

מרן הגר"ח שליט"א שלח מכתב תשובה בן מספר מילים, ובו כלל ביטויים מדהימים אודות גדלותו של חמיו.

וכך כותב מרן הגר"ח שליט"א:

"נפלאתי מאוד שפונה אלי בזמן שיש לו בירושלים את האורים ותומים מו"ח שליט"א ועצתו כאשר ישאל איש בדבר האלקים ומינה לא תזוע".

(גדולה שמושה)

☆ ☆ ☆

במשך עשרות שנים נוהג חתנו הגדול הגר"ח קניבסקי שליטא להקביל פני חותנו ברגלים, ונוסע לירושלים בימי חול המועד (ואחרי חג השבועות) לבקרו. הנוכחים המועטים מבני המשפחה מתארים את השיח התורני שבין שני השקדנים הבקיאים הנשגבים הללו, שבמילים מדודות ושקולות פורס הגר"ח את כל קושיותיו מהזמן האחרון [בתמצית שבתמצית שרק מי שמצויי בנבכי הסוגיות יודע לקשר את המילה לנקודת השאלה המתבקשת... כיאות לשני עמקנים ושתקנים אלו] והגרי"ש פותר אותן אחת לאחת, כדרכו בקיצור נמרץ. דיבורי חולין - הס מלהזכיר.

בכל זאת, השמועה מתארת את הפעם הראשונה אחרי ארבעים ושתים שנה של ביקורים, עת שהגרי"ש דיבר כמה מילים של חול כמארח, בעת הביקור. היה זה בחול המועד הראשון שאחרי פטירת הרבנית הצדקנית ע"ה, ורבינו כנראה פסק לעצמו שעד היום האירוח היה מוטל על זוגתו הרבנית וכיום זו חובתו, ובמפתיע ממש שמעו הנכדים הנוכחים את סבם פונה אליהם במילים: צריך להגיש כיבוד, כוס תה. עד כאן לשונו! מלבד זה השאר היו דברי תורה והלכה כרגיל בלבד.

(השקדן ח"א)

☆ ☆ ☆

פעם אחת הורה הגר"ח קנייבסקי בענין חמור ומורכב לעשות דבר מסוים, אך סייג את הוראתו בהסכמה מחמיו מרן. עלה השואל לשאול את רבינו בשם חתנו, והגרי"ש לא רצה להורות בדבר הזה, רק אמר "אפשר לסמוך על רבי חיים".

(קובץ לזכרו)

☆ ☆ ☆

מספרים הנכדים בני הגר"ח קניבסקי כי באחת השנים נכחו בביקור אביהם בחולו של מועד אצל רבינו, כאשר הגר"ח הציע את אחת מספיקותיו בהלכות זרעים שעסק בהם לאחרונה, השיב לו הגרי"ש כמתפלא: "הרי שאלת את זה לפני ארבעים שנה".

(נתפרסם לאחרונה)

☆ ☆ ☆

בביקור חתנו הגר"ח אצלו כמנהגו בחולו של מועד (בדרך כלל במוצאי יום טוב ראשון), בסוכות תש"ע שאלה אותו ביתו הרבנית קניבסקי (ע"ה) אם לברך "ליישב בסוכה" על כוס התה. (דעת הגר"ח לברך והגרי"ש פוסק שלא לברך). מסתמא יודע הגרי"ש את דעת הגר"ח בזה משנים עברו. מה

ששמעו הסובבים זו היתה התגובה הספונטאנית של רבנו: "יש לך בעל, למה את שואלת אותי...", ומיד הבינה שיש לה הסכמה לנהוג כמנהג בעלה במקומו של אביה, וברכה ליישב בסוכה".

(השקדן ב)

☆ ☆ ☆

בשנים המוקדמות יותר, בכל שבת רביעית אחרי השיעור היה אומר למקורבו "בא נלך לכותל המערבי", והיו הולכים יחד להתפלל בכותל המערבי. בשנים מאוחרות יותר היה הולך רק לראות את מקום המקדש (בתחילה בשכונת מוסררה, ולבסוף על גג בית מדרש ברסלב שבמאה שערים), והיה פונה למקורבו ואומר "אנחנו לא הולכים לראות, אנחנו הולכים לטייל..." (מפי מקרובו הרא"מ קרביץ) באותו עניין יצוין שבמשך מספר שנים אחרי כיבוש הכותל המערבי בתשכ"ז הקפיד גם הגר"ח קניבסקי לנסוע בכל פחות מל' יום לתפילת ותיקין בכותל המערבי, ולרוב היתה הרבנית מצטרפת אליו לנסיעה לפנות בוקר לאחר שחרית היו עוברים דרך בית חמיו רבינו ואוכלים שם פת שחרית ומיד חזרו לבני ברק. (מפי רבי יהושע צביון בשם הר"ש).

(השקדן ג)

☆ ☆ ☆

אמר רבינו שאצלם [היינו בבית החזו"א והסטייפלר] נהגו לאכול בליל שבועות מאכלי חלב, [ולשאלת אחד איך יקיים מצות סעודת יו"ט בלי בשר, השיב רבינו שמצות היום במאכלי חלב] אבל בירושלים נהגו לאכול בלילה בשרי, ובבוקר את מאכלי החלב.

ואמר רבינו שהאמת שהיה עדיף לאכול חלבי בלילה כיון שפחות מכביד, ויותר קל להיות ערים בלילה, אבל היות והרבנית נוהגת כך מביתה לאכול מאכלי חלב בבוקר, אז כבר גם אנחנו נוהגים כך.

(באר שבע)

☆ ☆ ☆

מדברי תלמידו של רבינו
הגאון רבי אליהו מן שליט"א

ליד שולחנו של הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א

שואל ומשיב

למחרת הפטירה

שאלה: האם היה אמש חיוב קריעה?

הגאון הגדול שליט"א נענה בעצב ושח את הדברים שהשיב אמש בעת הלויה לידידו מרן ראש הישיבה הגראי"ל שליט"א: כאשר נפטר והסתלק לגנזי מרומים מרן הרב מבריסק זיע"א, אבא זצוק"ל קרע בבגדו, ואף הורה לי לקרוע, כדין קריעה על גדול הדור. אמש, אני קרעתי קריעה בבגדי, אבל לא רק מדין גדול הדור, אלא גם מדין רבו.

הגאון הגדול שליט"א מסביר לתלמידו הגר"א מן: כאשר מרן החזון איש זצוק"ל היה חי עמנו, הכל שאלתי את פיו. וכאשר הוא נפטר, שאלתי את פי אבא זצוק"ל, אבל אבא היה שולח אותי רבות לשאול את פי מורי חמי. ולימים, השאלות וההכרעות כמו גם ההלכות, שאלתי את מורי חמי זצוק"ל. כאשר שהיתי בירושלים אחרי פטירת מרן החזון איש זצוק"ל שאלתי את פיו רבות, והתנהגתי על פיו. וממילא יש לו כלפי דין רב, מלבד ההלכה והדין של גדול הדור.

שאלה נוספת: "מי היה רבו של רבינו מרן זצוק"ל?"

תשובה מהרב: חמי למד גם אצל בעל ה'לשם' ובעיקר עם אביו. כן אמר לי כי שימש רבות אצל מרן הגאון רבי זעליג ראובן בנגיס זצ"ל.

עוד שאל הגר"א שליט"א את הגאון הגדול שליט"א: מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל זכה לאריכות ימים מופלגת, וכבר שאלו בגמרא - במה הארכת ימים?

תשובה: סיפרו ואמרו כי בדרך שנסעו לארץ ישראל עם ה'לשם' הם נכנסו למרן חפץ חיים זצוק"ל שבירכו באריכות ימים ושנים*.

שאלה: "האם היה נכנס למרן החזון איש זצוק"ל?"

תשובת הגאון הגדול שליט"א: כאשר דיברו אודות השידוך שלי היה זה כאשר נכנס למעונו של מרן החזון איש, ואחר ביקורו אמר מרן החזון איש לאמא ע"ה כי 'השידוך הזה יהיה ויצליח'. זוכרני כי פעם אחת הוא בא למרן החזו"א בענין הדין ש"סנהדרין אינה שומעת מפי המתורגמן", כי בבית הדין שהיה שם, היה אז נדון מעשי כעין זה, והוא בא להתייעץ על כך הלכתית עם מרן החזון איש זצוק"ל. אינני יודע האם בא במיוחד רק בשביל זה, או שכבר היה כאן בבני ברק ונכנס. באותה שעה למדתי בחדר בבית מרן החזון איש זצוק"ל, אך איני זוכר האם נכנסתי לתוך החדר.

---

* רבינו זי"ע סיפר, שבהיותו כבן חמש שנים לקחוהו הוריו למרן החפץ חיים זיע"א כדי שיברכו. רבינו זי"ע תיאר את מראהו של מרן החפץ חיים זיע וסיפר כי החפץ חיים בירכו שיגדל כמו שני זקניו הגדולים, מרן בעל ה"לשם" זיע"א והגאון הצדיק רבי משה אראנער זצוק"ל (ידיד נעוריו של החפץ חיים). הוסיף רבנו ואמר: החפץ חיים ידע מה לברך ואיך לברך!

אך מיד לאחר מכן הפטיר רבנו: מברכה לבד לא נהיים תלמידי חכמים, כדי להיות תלמיד חכם צריך לעמול הרבה. העיקר הוא העמל העצמי בתורה.

(גדולה שמושה)

שאלה: מי היה השדכן של הגאון הגדול שליט"א?

תשובה: הדוד הגאון רבי אליעזר פלצי'נסקי זצ"ל. הוא שימש כראש ישיבה בסלבודקא בימי יסודה של הישיבה. הישיבה מנתה אז כעשרים בחורים ואנו גרנו על יד הישיבה בגבעת רוקח. הוא זצ"ל דיבר עימי הרבה פעמים בלימוד, וכך הכיר אותי, וכך הציע את השידוך לגיסו - מורי חמי זצוק"ל.

מרן החזו"א זצוק"ל העריך את תורתו של הדוד הגאון הגדול רבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל. הוא שלח את הגאון רבי מאיר גרינימן שליט"א כבחור ללמוד בסלבודקא, כדי שישמע שיעור מפי רבי אליעזר. בשנים שקודם לכן הוא היה מקבוצת האברכים הירושלמים שהיו באים למרן חזון איש זצוק"ל: הגאונים רבי יהודה שפירא, רבי משה יהושע לנדא, רבי חיים ברים, ור"א פלצינסקי. כמה פעמים כבר היה מאוחר בלילה מכדי לשוב לירושלים, והם ישנו על ספסלים ועל הארץ. זכורני כי שאלתי את פי מרן החזו"א - מי הם? והוא השיב: אלו גדולי ירושלים.

ושוב שואל הגר"א מן את רבו הגאון הגדול שליט"א: איך גדלים וצומחים להיות הרב אלישיב?

והתשובה קצרה: עם כזה לימוד תורה.

הגר"א מן שליט"א מראה לרבו דף ששיגר לו אמש הרה"צ רבי קלמן קרון מליקווד. וזה לשונו: שאלתי פעם את מרן הגאון רבי אלישיב

"ווי ווערט מען א ר' אלישוב..." (איך נעשים הרב אלישיב)

הגביה את עיניו הביט עלי ואמר לי:

"מיט דריי זאכען... (עם ג' דברים)

ומנה את ג' הדברים על אצבעותיו:

א. לערנען (ללמוד)

ב. לערנען (ללמוד)

ג. און לערנען (וללמוד)

הגאון הגדול ר"ח קניבסקי שליט"א נהנה מהעובדה ומשמעותה.

הגאון ר"א מן אומר לגאון הגדול שליט"א כי חתנו הגר"ד אפשטיין שליט"א סיפר לו הבוקר לאחר התפילה, כי פעם אחת בביקור בבית הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א ב'בית וגן' בעת שהותו של מרן זצוק"ל שם, הסבא מרן זצוק"ל התעניין ושאל - מדוע אצל חמיך דבי חיים שליט"א אין 'זמנים' לקבלת ציבור השואלים, הרי יש לעשות זמנים מסוימים?! השיב הגאון ר"ד אפשטיין: אצל הסבא (היינו מרן זצוק"ל) היה לו עזד "כנגדו" - הרבנית ע"ה, ששמרה. מכל משמר על הזמנים הקבועים והמסודרים. אבל אצל חמי שליט"א (הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי עצמו שליט"א) העזר הוא "בעדו", כי היא תמיד מבקשת שמא, בבקשה, אפשר להכניס לשאלה וברכה עוד אחד, ועכשיו רק עוד יהודי נוסף, ועוד...

מרן זצוק"ל - אביה של הרבנית הצדקנית ע"ה, העלה חיוך על פניו.

בסיום נשמעו בחדר מספר עובדות נוספות שהגר"א מן סיפר להגאון הגדול רבי חיים שליט"א, כמו את העובדה מבר המצוה של התאומים שהייתה לאחרונה בבית מדרשו של מרן זצוק"ל - והנה רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל הזכיר להרב שטרסברג שליט"א את מה שהוא ואחיו התאומים דרשו בבר המצוה שלהם בבית מדרש של אביו "תפארת בחורים" - לפני שבעים ושתיים שנים. הדרשה הייתה בענין היסח הדעת בתפילין.

הגר"א מן שליט"א: קמתי ללכת. בטרם צאתי את החדר הוספתי כמה משפטים כדי לבטא את תחושתי. וכך אמרתי למורי ורבי: "כאשר הסתלק מרן החזו"א התבטא מרן הגרי"ז: "עד היום היה זה עולם עם החזו"א ומהיום זה עולם בלא החזו"א. זה עולם אחר". זו הרגשתנו גם הבוקר הזה". מו"ר הגאון הגדול שליט"א הגביה את עיניו והתבונן בי. ראיתי את כאבו. זה היה מבט ממושך, ואז החלו הדמעות לזלוג. הוא בכה. ושב מיד לתלמודו. כאילו לא היו דמעות מעולם!

(הובא במוסף שבת קודש)

☆ ☆ ☆

היום בו כבה המאור הגדול

הרגעים הראשונים, האבל. ההכרעות.

הידיעה המרה על הסתלקותו של רשכבה"ג מרן זצוק"ל

הגיעה לבית הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א, דקות ספורות לאחר קריאת שמע מפי בני המשפחה בירושלים. בנו הרב הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א נכנס לחדר ובישר במילים חדות חותכות, כי נצחו האראלים את המצוקים ונשמתו של רבינו מרן זצוק"ל הסתלקה מגופו הטהור.

הגאון הגדול ר"ח שליט"א פרץ בבכי מר. ניתן היה לממש את אווירת האבל ברחבי הבית.

הגאון הגדול שליט"א בירך בשם ובמלכות ברכת דיין האמת, והסביר כי אינו משבעה קרובים האבלים, אך כיון שהוא גם תלמידו של מרן זצוק"ל בירך בשם ומלכות.

לבקשתו, הובאה לו חליפה, דווקא, בכדי לקרוע קריעה.

הגאון הגדול שליט"א נעמד ממושבו, לבש את החליפה וקרע מהטפח העליון בצד שמאל מול ליבו. אחר כן הוסיף ואמר לנכדו רבי גדליה הוניגסברג שליט"א: "גם כל האברכים בני התורה צריכים לקרוע על מרן זצוק"ל, ואף אין צורך להמתין להלוויה. יש לקרוע את המעיל החשוב העליון". כן הורה לשואלים כי יעלו לירושלים גם על חשבון ביטול שיעורי תורה כלליים ושיעורי דף היומי.

באותם רגעים הגיע טלפון בהול מירושלים מהגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א, האם לקבוע את ההלוויה למחר או שיש לעורכה

כבר בלילה. הגאון הגדול שליט"א הרהר שניות ספורות והשיב כי מחמת שזו טובת הנפטר יש לערוך את ההלוויה עוד הלילה לטובתו של השוועד זצוק"ל,

ואז התיישב על מקומו ובכה בכי כאוב עד מאד בדמעות שליש. החדר היה רווי בכאב הדור כולו. בכי עמוק. קודר.

אך דקה חלפה והגאון הגדול שליט"א מחה את דמעות עיניו, ומיד פתח את תלמודו, והחל מעלה בקולמוסו תשובות בכתב ידו לשואלים בדבר ד' זו הלכה. ביקשנו לשמוע דברי כיבושין לכלל ישראל המתעטפים בשעה זו באבל הכבד. הגאון הגדול שליט"א הביט עלינו בשתיקה ובמבט של כאב תהומי והפנה אותנו לגיסו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, שאף נשא דברי פרידה במסע ההלוויה כרצונו של הגאון הגדול ר"ח שליט"א.

בחודשים האחרונים הגאון הגדול ר"ח שליט"א דיבר כמה פעמים אודות חותנו מרן זצוק"ל. תלמידו ומקורבו הגאון רבי אליהו מן שליט"א מעיד: כאשר שב מהביקור האחרון יחד עם הרבנית ע"ה בבית אביה מרן זצוק"ל אמר לו, כי בעת שנכנס לביתו בירך ברכת ברוך שחלק מחכמתו ליראיו בשם ומלכות. לאחר חודשים ספורים, והנה כאשר מרן זצוק"ל היה כבר שרוי בחוסר הכרה ובמצב קשה מאוד, הגאון הגדול שיבלחט"א נסע לירושלים ונכנס לחדר בית החולים וגם אז בירך ברוך שחלק בשם ומלכות. תלמידו שאל האם גם מצב כזה נחשב ל"חכמתו" לענין הברכה, והשיב כי נחשב כישן, וכי מרן שליט"א הרי יכול לשוב להכרה (כפי שאכן היה בניסים). הסובבים שאלו: "והרי הרופאים אומרים כי בדרך הטבע אין סיכויים לכך שישוב להכרתו?", הגאון הגדול שליט"א השיב כי אי אפשר לסמוך עליהם בדבר זה. שאלו עוד, "והרי ביום כיפור

אנו סומכים עליהם להאכיל חולה, ומדוע אפשר לברך בשם ומלכות ועתה אין לסמוך עליהם?" הגאון הגדול שליט"א השיב: "ביום כיפור על מצבו עכשווי של חולה הם יודעים, אבל כאן אינם יכולים לדעת". ואכן, זכינו לתקופה של הארת פנים שמרן זצוק"ל שב להכרתו.

לאחר הסתלקות הרבנית ע"ה, בתו של מרן זצוק"ל, הגאון ר"א מן שליט"א שאל את פי הגאון הגדול ר"ח שליט"א איך אפשר לתאר כזו גדלות יוצאת דופן עולמית שלא הניחה כמותה, וכיצד הגיעה הרבנית לכאלו דרגות, והשיב כי קיבלה זאת מהבית בה נולדה.

לפני תחילת חוליו האחרון של מרן זצוק"ל, נכד מרן זצוק"ל רבי ליפא ישראלזון שליט"א, אמר להגאון הגדול ר"ח שליט"א, כי היה לצידו של הסבא מרן בלילה, עת התעורר ללמוד. חולשתו הייתה רבה עד שלא היה בכוחו לכפתר את הכפתור העליון בחולצתו, אך הנה כאשר פתח את הגמרא, למד בה זמן רב ממושך ובנעימות כמימים ימימה. אחד הנכנסים לחדר שאל: "כיצד מתרחשת כזו מציאות?!" הגאון הגדול שליט"א הגיב מולו בתמיהה: "פשוט, הרי התורה נותנת לו כוח".

(פורסם ביתד נאמן למחרת הפטירה)

☆ ☆ ☆

מקום מנוחתו של
רבינו הגדול
גאון הדור שר התורה ועמוד ההוראה
מרן רבי **יוסף שלום** זצללה"ה
בן הגאון רבי **אברהם** זצללה"ה
אלישיב
גזע תרשישים
נכדו של הגאון הקדוש המקובל האלקי
בעל הלשם שבו ואחלמה זצוקללה"ה

מיום היותו לאיש קבל על עצמו את עול
שקידת התורה באהבה ושם לילות כימים
בשקידתו העצומה בתורה בקדושה ובטהרה
עד יומו האחרון
כבר בצעירותו נשא את עול ההוראה
בהיותו מארי דכולי תלמודא וגאון ההלכה
בכל חלקי התורה והיה תל תלפיות
בפסקי הלכות והכרעות בעניני השעה
לקהילות ישראל בכל אתר ואתר
בתורתו ביראתו ובחכמתו
ישב על מדין קרוב לארבעים שנה
עמד בגבורה על משמר התורה
נשא בעול הציבור וצרכיו והיה קברניט
יהדות התורה
במשך שבעים שנה השמיע ומסר
שיעורי תורה בחברת תפארת בחורים
ובכללם חברים מקשיבים בני תורה מופלגים

נולד א' בניסן תר"ע
ויצאה נשמתו בטהרה
יום רביעי כ"ח בתמוז תשע"ב
ויבכו אותו כל בית ישראל
ת. נ. צ. ב. ה.